

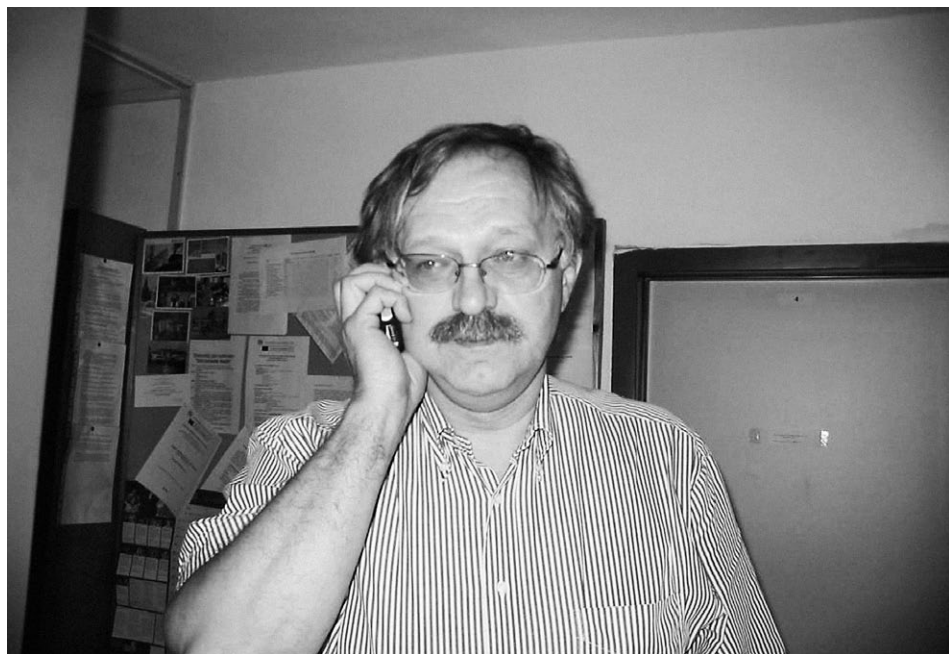
ZA ANDREJOM MAŤAŠÍKOM (14. 8. 1953, Košice – 4. 6. 2017, Malacky)

Divadelný kritik a historik, dramaturg, kultúrny redaktor, vysokoškolský pedagóg, generálny riaditeľ Národného divadelného centra, asistent poslanca Národnej rady SR PhDr. Andrej Maťašík, PhD. vyrastal v rodine kalvínskeho farára Ondreja (Andreja) Maťašíka, ktorý pochádzal z východného Slovenska. Reformovaná cirkev ho poslala na bratislavský seniorát, mal funkciu generálneho tajomníka, neskôr zástupcu biskupa. V prevažne maďarskej cirkvi bol jedným z mála Slovákov. Po druhej svetovej vojne bol zvolený za poslanca Demokratickej strany, ktorá na Slovensku vyhrala prvé demokratické voľby. Po roku 1948 zostal pôsobiť v pretransformovanej Strane slovenskej obrody. Počas poslaneckých ciest do Prahy sa v Čechách zoznámil s manželkou Oľgou, ktorá pracovala v administratíve. Mali spolu tri deti.

Prostredný a jediný syn Andrej maturoval na výberovej bratislavskej SVŠ na Metodovej ulici (1968 – 1971). Bol členom redakcie školského časopisu *Mladosť*. Typické pre roky po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy bolo, že z piatich pripravených čísiel školského roku 1968/1969 vyšli len dve, študenti sa búrili a opatrnejšie vedenie školy ich tlmilo. Záujem o kultúru a umenie priviedol Andreja Maťašíka k štúdiu divadelnej vedy na Divadelnej fakulte Vysokej školy múzických umení v Bratislave (1971 – 1976). Absolvoval ho s vyznamenaním, rozsiahlu diplomovú prácu napísal o českom avantgardnom režisérovi Jiřím Frejkovi. Ešte počas štúdia na vysokej škole účinkoval s priateľmi a spolužiakmi Milošom Ruppeldtom a Milošom Mistríkom v ich vlastnej inscenácii hry Jeana Tardieua *Sonáta a traja gentlemani alebo Ako rozoberať umenie*. Ako dramaturg pripravil tiež niekoľko školských predstavení, ktoré sa hrali v divadle VŠMU v bratislavskej Redute.

Po absolvovaní vysokej školy sa rozhodol pre živé divadlo. Začal v roku 1976 ako dramaturg v novozaloženej Komornej scéne Parku kultúry a oddychu v Bratislave. V Trnave však už existovalo Divadlo pre deti a mládež so zaujímavým generačným súborom a programom, Andrej Maťašík sa k nemu pripojil v roku 1977. Bol dramaturgom v najlepších rokoch tohto divadla (do 1980). Spolupracoval hlavne s režisérom Blahom Uhlárom, ale aj s Hanou Ižófovou, Jurajom Nvotom a Jozefom Prážmárim na inscenáciách hier Alexandra Štejna *Verzia*, Ivana Stodolu *Jožko Púčík a jeho kariéra*, Williama Shakespeara *Búrka*, Jeana Anouilha *Antigona*, Ondreja Šulaja *Epizóda 39-44*, Miroslavy Čibenkovej *Charlie*, Carla Gozziho *Belasá obluda* a i.

Podstatnou aktivitou jeho celoživotného zamerania však nebola umelecká práca v divadle, ale písanie o divadle a organizácia odborných aktivít. Počnúc študentskými časmi uverejnil stovky divadelných kritik, publicistických príspevkov, rozhovorov a analýz v odborných časopisoch a dennej tlači. V rokoch 1980 – 1981 bol redaktorom časopisov *Film a divadlo* a *Javisko* (v tom období chodil aj do porôt ochotníckych divadelných súťaží). Napokon sa od roku 1981 na dlhé obdobie zamestnal v Diva-

Andrej Maťašík. Foto Miloš Mistrík.

delnom ústave – inštitúcii ministerstva kultúry (od 1984 bola začlenená do Ústavu umeleckej kritiky a divadelnej dokumentácie, od 1991 dostala názov Národné divadelné centrum), ktorá slúžila ako servisné a metodické pracovisko pre živé slovenské divadlo, spracúvala kritické analýzy, poskytovala poradenskú činnosť, spravovala archív. Andrej Maťašík tu pôsobil na rôznych úrovniach – ako výskumný pracovník, vedúci analyticko-kritického oddelenia, námestník riaditeľa pre umeleckú kritiku (1988 – 1990) aj generálny riaditeľ (1995 – 1998).

Práve obdobie, keď bol riaditeľom Národného divadelného centra, môžeme pokladať za vrchol jeho celoživotných aktivít. Patril k tým osobnostiam, ktoré boli odpočiatku prívržencami vzniku samostatnej Slovenskej republiky a bol rozhodnutý vložiť sa do jej mladého života celou svojou energiou. Teoreticky dobre pripravený, zasvätený do divadelnej praxe, organizačne zdatný, so zmyslom pre prácu s kolektívom, podujal sa na významné zmeny v činnosti Národného divadelného centra – obidva prívlastky v jeho názve bral veľmi vážne. Zdôraznil odbornú a publikačnú aktivitu, zameranú predovšetkým na kritickú reflexiu a pravidelné hodnotenia stavu našich profesionálnych divadiel pracovníkmi ústavu aj externistami. Keďže po roku 1990 videl postupný zánik edičných možností pre oblasť divadla, inicioval široko koncipovanú Koordinačnú radu pre vydávanie divadelných hier a teatrologickej literatúry, do ktorej prizval všetky relevantné organizácie pôsobiace v tejto oblasti u nás. Vzniklo tak nové spoločné divadelné vydavateľstvo, na jeho návrh neskôr prijalo pomenovanie Tália-press. Za krátky čas, za sťažených finančných podmienok, v rokoch postupnej vnútropolitickej diferenciácie, vydavateľstvo publikovalo výsled-

ky výskumu a divadelné hry autorov rôznych názorových prúdov. Keďže sa Andrej Maťašík obával zániku divadelnej žurnalistiky, založil časopis Teatro a na publikovanie aj redigovanie oslovil ľudí rôznych názorových odtieňov. V tom čase sa slovenská dramatika začala vytrácať zo slovenských javísk, a preto založil Festival inscenácií slovenských hier (FISH), ktorého štyri ročníky sa konali v Prešove. (Mal s tým skúsenosti, viac rokov predtým sa podieľal na programovaní festivalov Divadelná mladosť, Májová divadelná Nitra, Minifest TOP.) Už v tomto období, na začiatku deväťdesiatych rokov, pripisoval veľký význam moderným informačným systémom, a tak v rámci Národného divadelného centra inicioval rozsiahly projekt, ktorým položil základy dodnes sa rozvíjajúcej elektronickej databázy slovenského profesionálneho divadla a jeho osobností.

Ako riaditeľ ústavu patriaceho do rezortu Ministerstva kultúry SR sa Andrej Maťašík významne podieľal na príprave Zákona č. 384/1997 Z. z. o divadelnej činnosti. Jeho prerokovanie a s tým súvisiace navrhované zmeny pri reorganizácii divadelnej siete sa stali predmetom politického zápasu proti vláde a vtedajšiemu ministrovi kultúry Ivanovi Hudecovi (HZDS), ktorý svojím nekompromisným postojom celú vec ešte rozduchával. V tých časoch sa viacerí púšťali aj do Andreja Maťašíka, ale on sa vyznačoval akousi nežnou tvrdohlavosťou a keď bolo treba, postavil sa im priamo do cesty. Nový divadelný zákon bol v roku 1997 prijatý v Národnej rade SR a je paradoxné, že ho potom akceptovali aj nasledujúce vlády, ktorých členovia ho predtým kritizovali a napádali. Nový Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej a hudobnej činnosti vznikol až o sedemnásť rokov neskôr. Dodajme, že aj na jeho príprave sa ako asistent poslanca Dušana Jarjabka (SMER – SD) zúčastnil veľkým dielom práve Andrej Maťašík.

V roku 1998 bol na príkaz ministra kultúry Milana Kňažka (SDK/SDKÚ) odvolaný z postu riaditeľa NDC, 1999 musel z ústavu odísť celkom (obratom zrušili Táliu-press, Teatro, FISH aj pravidelné hodnotenia divadiel). Prešiel do novinárskej praxe v denníku Slovenská republika (1999) a Nový deň (1999 – 2005). Videlo sa mu, že nie všetky skutočnosti, ktoré sa predtým udiali, treba zavrhnúť. A naopak, nie všetko, čo sa dialo po roku 1998, bolo čisté. Jedným z najvýznamnejších zápasov, na ktorých sa aktívne zúčastnil ako novinár aj asistent poslanca, bolo zabránenie privatizácii novej budovy SND, ktorú chcela umožniť vláda s ministrom kultúry Rudolfom Chmelom (MOST – HÍD). K činnosti Andreja Maťašíka na politickom poli treba dodať, že na rozdiel od viacerých iných slovenských divadelníkov, dramaturgov a publicistov sa nikdy neusiloval o významné postavenie či funkciu na výslni politiky, ale svoje miesto si našiel ako robotník politiky, koncepčný poradca i komentátor. Treba povedať aj to, že minister kultúry Marek Maďarič (SMER – SD) mu po svojom nástupe do funkcie (2006) neposkytol žiadnu satisfakciu.

Andrej Maťašík bral veci komplexne, uvedomoval si skryté súvislosti, prečo sa niektoré veci u nás dejú tak, ako sa dejú a čo nimi z pozadia a zvonku hýbe. Viackrát súkromne konšatoval, ako sú niektorí ľudia smiešne slepí, keď si sami pília konár pod sebou, svojou profesiou, svojimi bytostnými a národnými záujmami, nevidiac, kto a prečo ich na to nahovára.

Podporil novú umeleckú vysokú školu – Fakultu dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici ako alternatívu proti dovtedajšiemu bratislavskému monopolu. Pôsobil tam ako hosťujúci docent, vedúci Katedry dramaturgie, réžie a teatrológie a zároveň predseda Akademického senátu FDU. Každoročne organizoval

medzinárodnú vedeckú konferenciu, zo zahraničia na ňu chodili hlavne kolegovia zo slovanských krajín. Čoskoro sa stal jedným z kľúčových pracovníkov školy – aj v tomto prípade nie ako funkcionár, ale ako človek práce, koncepcií a projektovania. Vychoval mnoho študentov divadelného umenia a vedy, ktorí sa postupne dostávali do praxe.

Stále viac sa venoval rozsiahlejšej vedeckej práci, vydal päť knižných monografií: *Činoherné divadlo na Slovensku* (1993), *Majstri scény* (2003), *Slovenské divadlo v premenách času* (2003), *Pohyb slovenskej drámy* (2005), *Vznik a prvé roky Slovenského národného divadla* (2015). Jeho dlhoročná kritická, publicistická a pedagogická činnosť prerástla do vedecko-výskumnej a od roku 1996 začal čiastočne pôsobiť v Slovenskej akadémii vied – v Kabinete divadla a filmu SAV, v súčasnosti Ústave divadelnej a filmovej vedy SAV. V tomto prostredí sa vytvoril priestor pre jeho rast. Napísal desiatky štúdií, venoval sa dejinám slovenského a českého divadelného umenia, medzivojnovnej divadelnej avantgarde, pôvodnej slovenskej drámy, divadelnej réžii v druhej polovici 20. storočia. V SAV aj FDU AU sa podieľal na doktorandskom štúdiu. Zároveň bol v rokoch 2005 – 2014 hlavným redaktorom časopisu Slovenské divadlo. Bol tiež členom Vedeckej rady Ústavu divadelnej a filmovej vedy SAV.

Andrej Maťašík bol jedným z najaktívnejších, zásadových, správne zorientovaných ľudí, akých sme oblasti divadelnej vedy mali.

Miloš Mistrík